

**Dkt. Elaine Phillips, Utangulizi wa Masomo ya Biblia,
Kipindi cha 3, Jiografia ya Mashariki ya Kati**
© 2024 Elaine Phillips na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Hii ni kipindi cha 3, Jiografia ya Mashariki ya Kati.

Huu ni mhadhara wetu wa tatu katika mfululizo kuhusu jiografia ya Biblia.

Hadi sasa, tumefanya jiografia ya kihistoria, utangulizi, na vyanzo vinavyochangia hilo. Pia tumefanya hotuba iliyojitolea mahsusi kwa akiolojia. Kwa hivyo sasa tunahamia Jiografia ya Mashariki ya Kati.

Tunapofanya hivi, tutafanya mapitio machache ili kuchora baadhi ya nyuzi hizo pamoja kutoka kwa mihadhara miwili iliyotangulia, kisha tutaingia katika muhtasari wa tunakoelekea. Kwa hivyo, ramani hii inaonekana kujulikana kwako tayari ikiwa umeangalia mihadhara miwili ya kwanza. Hapa, kwa njia ya mapitio, tunataka tu kupata maana ya miundo mikubwa ya ardhi.

Tuliziita duru za nguvu katika hotuba yetu ya kwanza. Tulizungumzia kuhusu Mesopotamia hapa hapa, nchi kati ya mito Tigri na Frati. Tulizungumzia umuhimu wa Aramu au Syria, ambayo pia huitwa Syria, kuwa eneo la kuzuia magari yanayokuja hivyo, ama kwenda magharibi au kuja na kushuka kusini kuelekea Misri.

Tulizungumzia kuhusu Misri yenyewe na umuhimu wa mwendelezo wa kitamaduni huko. Tutarudi Misri baadaye katika mfululizo huu, lakini kwa sasa, angalia tu kwamba imefafanuliwa na Mto Nile. Tulizungumzia kuhusu Anatolia hapa, Uturuki wa kisasa, na ukweli, hasa katika kipindi chetu cha kati ya Agano Jipya, huo utakuwa njia yetu kuelekea kile tunachokiona kama Ulaya sasa.

Kisha, tulitaja ukweli kwamba tuna jangwa hapa, Jangwa la Arabia na pia Rasi ya Sinai, ambayo ni ndogo, bila shaka, lakini bado ni jangwa na kizuizi. Tulizungumzia kuhusu Bahari ya Mediterania, na zote mbili zimepakwa rangi kuonyesha kwamba ni vizuizi vinavyohamisha usafiri wa kupitia nchi yetu kati ya hapa hapa. Kwa hivyo hii ilikuwa chombo chetu cha kijiografia na daraja la ardhi katika eneo hili ambalo liko hapa hapa, likiwa katika hatari ya kushambuliwa na ushawishi wa kigeni, lakini pia, kama tulivyosema, linaloweza kuwa jukwaa ambalo ujumbe unaweza kutoka.

George Adam Smith, mwanajiografia mashuhuri wa kihistoria kutoka karne ya 19, aliita eneo hili, tunachokiita nchi iliyo katikati, eneo lenye nguvu za dunia. Na kwa wale wanaofuatilia historia na maendeleo ya kisasa, hilo bado ni kweli sana siku hizi. Bado katika suala la ukumbusho, tumetumia neno uwanja wa majaribio wa imani, na tunasoma Kumbukumbu la Torati 11, mistari hiyo maalum ambayo imetajwa hapo.

Tulitaja maendeleo ya kijiografia, ambayo ni mambo ambayo tumeyaona kwenye ramani iliyotangulia. Tulizungumzia kuhusu mifumo ya hali ya hewa na jinsi hiyo pia inavyoashiria baraka za Mungu au kutumia mahali wanapoishi kushughulika na watu wake. Tulizungumzia kuhusu ukweli kwamba kuna msimu wa mvua, majira ya baridi kali, na msimu wa kiangazi.

Tulizungumzia kuhusu athari za bahari, jangwa, na milima kwa upande wa mvua na umande. Tulizungumzia kuhusu ukweli kwamba eneo hili kando ya pwani ya mashariki ya Bahari ya Mediterania kwa kweli ni ukingo wa Hilali Yenye Rutuba. Kisha tukataja ahadi za Mungu, zote mbili zilizoelzwa katika Mambo ya Walawi 26, pamoja na Kumbukumbu la Torati 27 na zaidi ya 28.

Tulitaja maana ya nchi inayotiririka maziwa na asali. Pia tulitaja utatu wa mazao, nafaka, divai mpya, na mafuta, ambayo yanaandikwa kwa mpangilio huo mara kwa mara kwa sababu huo ndio mpangilio ambao yanavunwa katika nchi. Hapa ndipo tunapoelekea katika hotuba hii fupi kidogo, nadhani, katika hatua hii.

Tunataka kutumia muda kidogo tu, muda mfupi tu, kuzungumzia shughuli za kijiolojia kwa muda na nafasi. Namaanisha muda mrefu na mrefu. Na pia ninazungumzia bonde lote la mashariki mwa Mediterania, pamoja na mabara yanayolizunguka.

Kwa hivyo tutaangalia hilo kidogo tu kwa sababu ni muhimu sana katika suala la jiolojia na misingi ya kijiolojia inayoizunguka Israeli kama tunavyoijua leo. Kwa hivyo hiyo ni moja ya sehemu ambazo tunataka kutumia muda kidogo tunapoanza. Kama nilivyopendekeza muda mfupi uliopita, matokeo ya mabadiliko hayo ya kijiolojia kwa mamilioni ya miaka yana athari kwenye jiolojia ya nchi ya Israeli.

Na hilo halitaathiri tu topografia, milima, mabonde, n.k., bali pia litaathiri aina za udongo, vyanzo vya maji, na kadhalika. Kwa hivyo hili litakuwa jambo muhimu sana, ingawa linaweza kuhisiwa kuwa gumu kidogo mara kwa mara. Hilo litatuongoza katika kuangalia ramani kadhaa zinazoshughulikia topografia na pia kuanza kutuelekeza kwenye maeneo mbalimbali ya kijiografia nchini.

Kwa hivyo huo ndio mwelekeo tunaoelekea. Kwanza kabisa, tunapofikiria dunia yote ambayo tumebahatika kuishi, kuna mabara, na yameundwa na mabamba ya nyenzo zinazohama. Kwa hivyo, katika eneo tunalozungumzia, tuna bamba la Mediterania ya Afrika na bamba la Arabia, na hizo kwa kweli zinaelekea pande tofauti.

Hii inafanya nini, na kwa njia, najua ninarahisisha kupita kiasi kwa wakati huu, lakini inatosha kwetu kuelewa matokeo ya hii. Kadri mabamba haya yanavyoendelea kusonga, na yanavyoendelea, tunachopaswa kusema: kuvunja, kuvunja, kupasuka, na kuharibika kwenye ganda, ambalo ni bamba la mwamba hapo. Mipasuko na makosa hayo yatakuwa muhimu sana kwa upande wa kile kinachotokea Israeli haswa. Mfano wetu muhimu zaidi wa hili, bila shaka, ni Bonde Kuu la Ufa.

Tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi, lakini tuna mengi madogo ambayo yanachangia mabonde na aina nyingine za miundo ya hitilafu. Wakati fulani hapo awali, ramani ndogo ilikuwa ikitolewa kuhusu eneo hili ambalo sasa tunalifikiria kama nchi ya Israeli ilikuwa maji. Inaitwa Bahari ya Tethys, wakati mwingine huitwa Bahari ya Tethys, lakini unapokuwa na maji ambayo yako juu ya eneo, hiyo ina maana kwamba una viumbe hai; huinuka na kufa, huzama chini, hutengenezwa kwa kalsiamu, na kwa hivyo utakuwa na aina hiyo ya sehemu inayokuwa mwamba wa masimbi chini.

Kadri bahari hii au bahari inavyosonga mbele na nyuma, kuhama kwa mabamba na kadhalika na kadhalika, ufuo utabadilika, na kutakuwa na wakati ambapo aina za udongo, au niseme aina za miamba, aina za miamba ya mchanga, hazina kalsiamu nyingi ya chokaa kama zitakavyokuwa kwenye msingi wa mawe ya mchanga. Kwa hivyo kumbuka mambo hayo tunapozungumzia jiolojia. Hapa kuna picha kidogo tu.

Inaitwa Kipindi cha Eocene ya Kati. Usijali kuhusu kuangazia hilo hata kidogo, lakini ninachotaka uone ni kwamba jambo muhimu kwetu sasa ni kwamba tunaona mabara tunayoyatambua, sivyo? Kwa hivyo inamaanisha kwamba tumekuwa na mabadiliko ya kutosha kuona mabara yanayotambulika, lakini eneo tunalolijua kama Mediterania ya Mashariki katika kipindi hiki maalum, Eocene ya Kati, tunalozungumzia, liko chini ya maji ya Bahari ya Tethys. Sehemu hizi za mabamba zitaelea zaidi katika mwelekeo huo.

Hii itainuka na hatimaye itakuwa ardhi, lakini tunajaribu tu kutufanya tuelewe kwamba hii ni ardhi sasa, lakini ilikuwa chini ya maji, na kwa hivyo utakuwa na vitu vyote ambavyo ni sehemu ya seti ya kijiolojia ya amana ambazo ni matokeo ya maji. Kwa hivyo, hapa kuna mchoro mfupi wa kile tulicho nacho. Tuna msingi wa igneous, hiyo inamaanisha vitu kama granite, sivyo? Samahani.

Zaidi ya hayo, mara tu utakapokuwa na maji juu ya msingi wowote wa igneous uliokuwa, tutaona mahali ambapo maji hayo yapo. Kwa mfano, kwa upande wa Rasi yetu ya Sinai, ambapo tunayaona sasa, na kisha chini ya amana za masimbi kaskazini zaidi kutoka hapo, lakini msingi wetu wa igneous una amana za masimbi wakati eneo hilo lilikuwa chini ya maji, na kisha baada ya amana hizo zote, tutazipitia tena baada ya muda mfupi. Huu ni kauli ya jumla tu.

Inageuka kuwa seti hii yote ya mabamba na kadhalika yanaelea kwenye magma inayofanya kazi, na kuna sehemu na nyakati ambapo una milipuko ya volkeno. Tunaijua hiyo katika sehemu mbalimbali za dunia leo, lakini hakika ilikuwa nayo kwani iliathiri sehemu za Israeli pia, na kwa hivyo unapokuwa na milipuko, haswa katika sehemu ya kaskazini na kaskazini-mashariki ya nchi, eneo ambalo sasa tunalijua kama Milima ya Golani, watafanya hivyo, volkeno hizo, zitatapika basalt, lava, ambayo inakuwa basalt ya aina ya mwamba juu yake. Kwa hivyo kwa urahisi na

kwa urahisi, chini ni ya igneous, marundo ya aina tofauti za amana ya masimbi kwa mamilioni ya miaka, na kisha juu ya hayo, kifuniko cha volkeno, na yote yatakuwa katika eneo hili ambalo tutazingatia hapa.

Nilitaja Bonde la Ufa muda mfupi uliopita, na tena, tunapofikiria Bonde la Ufa kwa upande wa nchi ya Israeli, kwa kawaida tunafikiria Bahari ya Chumvi, tunafikiria Mto Yordani, tunafikiria Bahari ya Galilaya, na hilo ni sawa hapa, lakini unapoonna hili likienda juu zaidi, zaidi ya juu ya ramani hii, tukiangalia Bahari Nyekundu, mkono mwingine ukielekea upande huo, kuelekea Kenya, ambapo baadhi yenu mnaweza kujua taasisi inayoitwa Chuo cha Bonde la Ufa. Huu ni ufa mkubwa, mkubwa, na mkubwa wa kijiolojia duniani, na unaelea, au uko kati ya mabamba hayo mawili, ambayo yanasogea mbele na nyuma. Kwa hivyo tunataka tu kuzingatia ukweli kwamba tunachosoma tunapoonna ushahidi wa ufa katika eneo letu dogo hapa ni sehemu ndogo tu, ndogo ya kitu kikubwa zaidi, na ni ushahidi wa mwendo huu wa mabamba haya mbalimbali, bamba la Afrika la Mediterania upande huu, bamba la Arabia upande huu.

Sasa, nitapitia hili, natumai, kwa utaratibu niwezavyo, kwa sababu lengo letu sasa ni kubaini jinsi jiolojia inavyoathiri topografia na kwa nini hilo ni muhimu kwetu. Kwa hivyo hebu tuone kama tunaweza kuelewa hili. Nina sehemu hiyo kwenye kisanduku chetu, kwa sababu hizo kimsingi ni aina za miamba ambazo ni muhimu kwa watu wa Mungu wanapoishi katika eneo hilo.

Tayari tumezungumzia umuhimu wa kuwa katika ardhi kati ya kijiografia, hali ya hewa, kitamaduni, na kijamii, na sasa tutazungumzia kwa nini ardhi hiyo ni muhimu kama mahali pa kuishi kama ilivyoundwa na jiolojia, jiografia, na topografia yetu. Kwa hivyo tuanze chini kwa sababu utaona kitu changu kidogo hapa. Inasema amana za hivi karibuni, amana za hivi karibuni za mashapo ya miamba, zitakuwa juu.

Kwa hivyo hapa chini, kilele cha igneous ambacho tayari nimekitaja. Tunakutana nacho katika milima yetu mirefu kusini mwa Sinai, milima mirefu yenye miamba. Tunapochunguza Rasi ya Sinai, tutaona hilo, lakini haliathiri sehemu kubwa ya mahali ambapo Israeli ilikuwa imeegeshwa mara tu Mungu alipowaleta katika nchi ya ahadi.

Tutaona hilo tu katika suala la mahali ambapo Mungu aliwaleta watu wake kwa ajili ya agano huko Sinai. Zaidi ya hayo, mara tu unapoanza kuwa na pwani hii ya bahari na pwani ya bahari inayobadilika-badilika, kutakuwa na amana za mchanga na mchanga, hasa wakati bahari hiyo ilipobadilika na kulikuwa na ufuo. Kwa hivyo tutaona amana za mchanga, makumi ya maelfu ya futi za amana za mchanga.

Kwa wale ambao mmeona Petra au chochote kile kwenye National Geographic au chochote kile katika jiji kubwa jekundu kusini mwa Transjordan, hili ni jiwe la mchanga lenye rangi nzuri zaidi: zambarau, nyekundu, dhahabu, n.k. Lakini tena, hilo si jambo letu kubwa tunapojifunza mahali ambapo Mungu aliwapa watu wake urithi

wao. Jambo letu sasa litakuwa katika safu ya chokaa ngumu iliyohifadhiwa wakati wa kipindi cha kijiolojia kinachoitwa Cenomanian, lakini msijali kuhusu hilo.

Na kwa njia, hii imerahisishwa sana. Kuna aina tofauti za chokaa ngumu. Kuna aina tofauti za tabaka za chaki na aina tofauti za chokaa laini.

Nimezirahisisha katika aina tatu za msingi hivi sasa. Ulichochacho, sina mchoro wa hili bado, lakini nataka tu ufikirie nami ikiwa unaweza. Ulichochacho unapokuwa na tabaka hizi tambarare zinazowekwa juu ya kila mmoja, ndiyo, basi una shughuli zote zinazoendelea, shughuli za mitetemeko ya ardhi, umbo, makosa, kuhama.

Na hilo litaunda, kwanza kabisa, haya ni amana, amana za mashapo hapa. Mara tu harakati zinapoanza kutokea, utakuwa na vitu hivi vikibadilika. Tunafanya mstari mmoja tu hapa.

Hilo linakuwa kama mlima. Hapa kuna safu yetu ya chini kabisa. Je, hilo linaeleweka? Hii ni safu yetu ya chini kabisa.

Lakini baada ya muda, kadri mambo yanavyozidi kuzorota, tuseme tu kwamba tuna vitu vya hivi karibuni vinavyozidi kuzorota hapa na hapa, na tazama, ingawa hii ni vitu vya zamani, sasa itakuwa kile kinachoonekana. Kwa sababu vitu vyetu laini, angalia chaki, laini. Chokaa laini, laini.

Imehifadhiwa hivi karibuni, lakini kwa kweli, imeharibika. Na vitu vyetu vya juu zaidi kulingana na chokaa chetu, mfululizo wa amana za chokaa, kwa kweli vitakuwa chokaa ngumu. Ni vitu vya zamani, lakini vimedumu kwa muda mrefu, uharibifu wa mmomonyoko.

Natumai hilo linaeleweka kwa sababu litatusaidia sana. Nina mchoro, kama nilivyosema, unaokuja. Lakini angalau katika hatua hii, labda unatusaidia kuelewa ni kwa nini tunaona hata mabonde yenye umbo la V yenye mwinuko.

Ni kwa sababu tabaka za juu zimeondolewa. Kwa hivyo, kwa upande wa sehemu yetu kuu ya nchi ya ahadi, nchi yetu ya vilima ni nchi ya vilima. Ni vitu vyetu vya juu hapa.

Tuna mabonde yenye umbo la V yenye mwinuko. Katika chokaa hiki, tuna jambo la kuvutia sana. Linavunjika katika matuta ya asili.

Kwa hivyo ni mahali ambapo unaweza kulima. Ni mahali ambapo udongo husimama, na kisha watu wanaoishi hapo huboresha matuta, yakiwa yamepandwa vizuri. Ni chokaa.

Ina chemchemi nyingi. Chokaa ina kila aina ya mianya ya chini ya ardhi na miundo ya karstic ili iweze kunyonya maji. Wale wanaoishi katika sehemu za nchi hii, Missouri, kwa mfano, ambazo zina chokaa nyingi, mnajua mapango.

Pia kuna mapango mengi nchini Israeli. Kwa hivyo hili litakuwa muhimu sana. Mabonde yenye umbo la V, chemchemi, na kisha aina hii ya chokaa inapomomonyoka, unapata udongo wenye rutuba nyingi. Inaitwa terra rosa. Hiyo ina maana ya udongo mwekundu. Hiyo inarejelea ukweli kwamba kuna vipengele vya kutosha vya chuma vilivyojengwa ndani yake kiasi kwamba ina rangi ya waridi-nyekundu.

Pia ina rutuba nyingi katika suala la kuchangia ukuaji. Kwa upande wa jiolojia yetu na historia yetu ya safu ya kijiolojia hapa, kama tulivyoona, juu ya chokaa hicho, utakuwa na safu ya chaki. Mara tu kitu hiki kitakapofichuliwa, kitaharibika haraka sana.

Neno la kukumbuka ni marl. Tutaona hilo, hasa tunapoangalia eneo la Bahari ya Chumvi na eneo la Hati za Kukunjwa za Bahari ya Chumvi. Udongo na chaki isiyo na uhai.

Kwa hivyo shikilia hilo. Zaidi ya hayo, kutakuwa na aina laini ya chokaa. Hii ni ya kipindi cha Eocene.

Huenda unakumbuka kitu cha kimataifa tulichokuwa nacho. Hiyo ilikuwa Eocene ya kati. Hapo ndipo chokaa laini hiki kilipowekwa.

Ina aina ya ganda gumu la kalsiamu juu. Linaitwa nari. Hilo ndilo ganda hili hapa.

Lakini kwa sababu ni aina tofauti ya chokaa, kwa sababu vitu huchujwa kutoka humo haraka sana, huna chemchemi nyingi hapo. Lazima ushughulikie mabirika kama chanzo chako cha maji. Tunapopata aina hii ya vitu vya kijiolojia karibu na ufuo kama tunavyovijua sasa, tuna kitu kinachoitwa kerkar.

Wakati mwingine, hilo huandikwa kwa KURKAR, lakini hapa, limekatwa vipande viwili na hakuna hata kimoja. Na huo ni mchanganyiko wa michanganyiko ya mawe ya mchanga yaliyochanganywa na chokaa karibu na pwani. Na tena, haya kimsingi ni vipengele vya asili kwani vimerundikana kwa muda, vikipita ndani yake mara kwa mara, tu katika sehemu ya kaskazini mashariki mwa nchi.

Kwa hivyo hatutaona miamba ya basalt juu ya kila kitu lakini katika sehemu ya kaskazini mashariki mwa nchi, ambapo tumekuwa na miamba ya volkeno, kama unavyofikiria Milima ya Golan hivi sasa, kuna miamba ya volkeno huko juu. Imetapika lava, na kwa hivyo una ardhi tambarare kwa sababu lava inaposhuka, huunda ardhi tambarare. Hiyo ni, kwa kifupi, tabaka ambazo tutazungumzia na baadhi ya athari

muhimu zaidi katika suala la kilimo, kusema ukweli, na kama watu wanaweza kuishi huko au la.

Sasa hebu tuingize hili katika muktadha wa ramani. Na tena, tutaona kama tunaweza kulifanya hili liwe na maana kwa kutumia msimbo wa rangi. Hii ni ramani ya kawaida ya kijiolojia iliyotolewa na Israeli.

Kwa hivyo ukiangalia hilo, unaona kwamba sehemu kubwa ya eneo hili ambalo liko magharibi mwa Bahari ya Chumvi, Bonde la Jordan, litakuwa la kijani kibichi. Sehemu kubwa yake ni ya kijani kibichi. Kwa hivyo, hebu tuangalie kanuni zetu.

Kijani kitakuwa chokaa chetu kigumu. Kijani kitakuwa na uwezo ule ambao tumezungumzia. Kitakuwa na chemchemi.

Itakuwa na udongo mzuri. Itakuwa na mabonde yenye umbo la V yenye mwinuko. Mahali pazuri pa kuishi.

Salama zaidi. Imetengwa zaidi. Na iko juu zaidi.

Ni juu zaidi kwa sababu ya jambo hili huku mchoro wangu wa msingi ukionyeshwa kwa ajili yako. Kwa hivyo huu ndio ukingo wetu. Tulipozungumzia zamani sana katika hotuba ya kwanza kuhusu mifumo ya hali ya hewa, tulizungumzia kuhusu mawingu yanayovuma, pepo zinazovuma kutoka baharini, zikipanda juu ya safu ya milima.

Hii ni safu ya milima hapa, na itapita kwenye uti wa mgongo mzima. Sasa juu ya hayo, zaidi ya yote imemomonyoka, isipokuwa hapa nje kwenye kivuli cha mvua, tuna chaki. Kwa hivyo kijani kibichi ni chaki yetu.

Ili tu kujikumbusha, mvua zinaponyesha kutoka magharibi, zinapanda. Mawingu hupanda. Huanguka kwenye miteremko hii hapa.

Inchi mbili hadi nne tu za mvua katika eneo hili la kivuli cha mvua. Usipopata mvua nyingi, mmomonyoko si mkali sana, na kwa hivyo, hii itakuwa ni mfiduo wa chaki hapa. Mambo ambayo ni ya dhahabu, tunayaona hapa chini.

Tunaona baadhi hapa juu. Hii hutokea kuwa safu ya milima ya Mlima Karmeli, ambayo itabadilika-badilika huku na huko, na kisha tunaona baadhi katika eneo hili. Hiyo ndiyo chokaa chetu laini zaidi.

Kwa nini haya yote ghafla yanaelekea upande tofauti? Naam, hiyo ni kwa kiasi fulani kutokana na mchakato wote wa makosa na mabadiliko ambao tumekuwa tukizungumzia. Kwa sababu tena, tuko karibu kabisa na ufa, na kwa hivyo tuna sahani ya Mediterania. Tuna sahani ya Arabia.

Hii inaelekea kaskazini. Hii inaelekea kusini. Kwa hivyo kuna ukinzani fulani, na ni wazi, pamoja na harakati zingine zote, tumekuwa na maendeleo ya kuvutia katika eneo hili pia.

Na tena, tukikumbuka kwamba mabadiliko haya yote yanaunda mistari ya pembeni. Hiyo ni miinuko, mistari ya usawazishaji, mabonde, na kisha kuwa na mmomonyoko juu ya hayo. Kwa hivyo hakuna mchanga kwenye ramani hii.

Itakuwa hapa chini hasa, lakini tuna rangi hii angavu ya magenta hapa juu. Hiyo inawakilisha basalt. Koni za volkeno ziko wapi? Naam, ziko sahihi katika eneo hili.

Baadhi yao wako katika eneo la Golan Heights ambalo linadhibitiwa na Israeli hivi sasa. Wanatuambia kwamba jeshi la Israeli lina aina ya vifaa vilivyohifadhiwa kwenye koni za volkeno ambazo unaweza kusoma gazeti huko Damasko. Lakini ni eneo zuri la ulinzi.

Baadhi ya koni ziko Syria, pale pale. Udongo pia ni muhimu. Kwa hivyo tunahitaji kuzungumza kidogo kuhusu udongo.

Unaona baadhi yakiwa na rangi ya kahawia hapa. Unaona baadhi ambayo yameoshwa na kumomonyoka hadi Bonde la Ufa kwa mamilioni ya miaka.

Kwa upande wa udongo, tunataka tu kutaja majina mawili Neno la kwanza, kwa wengi wetu, hutamkwa kidogo. Ingawa watu wangu ambao ni wataalamu katika hili huniambia ni loess kweli. Ukitaka kulisema vizuri, liseme tu loess kidogo, lisikie vizuri.

Huo ni udongo unaopeperushwa na upepo. Kwa hivyo unakumbuka kurudi kwa Hamsin wetu tulipozungumzia upepo mkali wa jangwani nami nikakuonyesha picha ya Yerusalemu ambayo ilikuwa tu kwenye vivuli vya vumbi angani? Huo ni udongo unaopeperushwa na upepo unaoletwa kutoka jangwani. Huo ni udongo uliolekea ambao umelekea upande usiofaa.

Udongo wa alluvial unamaanisha umeoshwa na maji. Kwa hivyo, udongo mwingi hapa katika eneo hili utakuwa umemomonyoka na maji ambayo yamenyesha na yamekuwa yakitiririka tena kwa mamilioni ya miaka, na kuunda mchanganyiko mzuri wa udongo. Huo ndio muundo wetu wa msingi wa kijiolojia.

Na natumai unaanza kuelewa ni kwa nini itakuwa muhimu sana kuishi hapa. Jambo linalofuata tutakalofanya ni kuziweka hizi mbili karibu na kuona jinsi ya kufikiria kuhusu topografia kwa sababu ramani hii inajaribu kuonyesha tofauti za mwinuko. Ndiyo, kwa kweli, imefanywa kwa upana sana, lakini unaona eneo tambarare la pwani hapa nje.

Unaona mgongo huu wa mlima hapa. Ninatambua watu kutoka Colorado wanashtuka tunapotumia neno mlima hapa. Ni vilima, kwa kweli.

Neno la Kiebrania har linaweza kumaanisha kilima na mlima. Lakini kwa madhumuni yetu, tunaona kwamba linatiririka hasa kaskazini na kusini, na hilo linalingana, kama tulivyokwisha sema, na chokaa chetu kigumu. Chokaa ngumu hustahimili mmomonyoko, na kwa hivyo, sasa, narudia tu, ingawa imewekwa mapema, kwamba imeachwa juu zaidi.

Hapa tuna jangwani, kwenye kivuli cha mvua, kile tulicho nacho hapa kikiwa kimefunuliwa na chaki. Hatutajali sana kuhusu kinachoendelea hapa kwa sababu hili ni Bonde letu la Yezreeli. Tutashambulia hilo baadaye kidogo.

Lakini angalia tunapoingia Galilaya haswa, moja kwa moja katika eneo hili, tunazungumzia tena, chokaa ngumu sana, iliyotengwa, na mahali pazuri pa kuishi. Tunapozungumzia basalt ya volkeno, inavutia kwamba haiko hapo tu. Inaonekana ilitiririka kuvuka Bonde la Ufa hapa na kisha ikashuka chini wakati wa milenia hizo za volkeno zinazoendelea hadi eneo hili tunalolifikiria kama Galilaya ya Mashariki.

Sawa, hiyo inatosha katika kutafsiri ramani hizo. Sasa hebu tuitaje maeneo yanayoendana na ramani hizo au ramani hiyo, hasa ramani yetu ya kijiolojia. Na tena, hoja hapa ni kupata ufahamu wa nani anaishi wapi na jinsi maeneo haya yanavyohusiana na kwa nini kila moja ni muhimu.

Mbinu ya muhtasari. Tunaposhughulikia tafiti za kikanda, tutafanya zaidi na mahususi. Lakini kwa madhumuni yetu, haya ni maeneo yetu ya pwani tambarare, hasa udongo wa alluvial.

Ukifikiria eneo hili zamani, fikiria kuwa si udongo mzuri tu bali hasa wenye majimaji. Piga simu tena kama dakika tatu nilipozungumzia kitu kinachoitwa kirkkar. Ilikuwa ni mchanga wenye chokaa.

Ni vitu vilivyoundwa kando ya pwani ya sasa ambapo una mchanga. Kwa njia, mchanga umechukuliwa kutoka pwani hii ya Bahari ya Mediterania kutoka eneo la Rasi ya Sinai, ambapo una granite inayomomonyoka kwenye mawe ya mchanga. Kwa vyovyote vile, hapa kando ya pwani yetu sasa kuna matuta ya kirkkar, zaidi ya moja.

Tayari zimeganda kwa nguvu, ilisema, mawe ya mchanga. Hiyo ina maana kwamba wakati maji ya zamani yalipokuwa yakitiririka, yakinyesha hapa, yakitiririka magharibi, yakishuka, yalizuiwa na matuta hayo. Na kwa hivyo eneo kubwa la pwani hii tambarare lingekuwa na majimaji hapo zamani.

Vitu hivyo vimevunjwa. Mabwawa yamevutwa. Sasa ni eneo zuri la kilimo.

Kwa kweli, Warumi walianza kupitia mambo haya. Kwa hivyo haikuwa Waisraeli wa kisasa tu waliofanya jambo la aina hiyo. Nitakuwa na mengi zaidi ya kusema kuhusu hilo tunapozungumzia maeneo maalum ya kijiografia.

Lakini kwa madhumuni yetu, fikiria tambarare za pwani kama aina ya kitamaduni sawa na kile tulichonacho, tukirudia mihadhara michache, hadi pwani ya mashariki ya nchi yetu, ambapo ni eneo tambarare la pwani. Una miji mikubwa. Ulikuwa na miji mikubwa hapa pia.

Wafilisti wetu walikuwa na miji mikubwa katika eneo hili. Hata kabla hawajafika, kulikuwa na miji mikubwa katika eneo hilo, ile miji mikubwa katika eneo hilo. Tutazungumzia jinsi wanavyofanya kazi kuzunguka mabwawa baadaye kidogo.

Tunapotoka kutoka eneo tambarare la pwani, sasa tunapanda mwinuko kidogo, sawa, kidogo. Hapa kuna shefela. Neno hilo ni neno ambalo ni la Kiebrania.

Linatokana na neno shafal kwa Kiebrania, ambalo linamaanisha kuwa chini au kupunguzwa urefu. Na kwa hivyo hizi ni nyanda za chini. Wakati mwingine tafsiri zako zitatumia neno vilima, wakati mwingine nyanda za chini.

Lakini kama umesimama hapa ukiangalia baharini, hili ni eneo la chini. Nitakuonyesha picha baada ya muda mfupi. Kama tulivyokwisha kuona kutoka kwenye ramani yetu iliyopita, na kama unavyoona kwenye hii, kuna Archefela wa Yuda.

Hili ni eneo letu la kikabila la Yuda. Ni lile tunalosoma kulihusu katika Yoshua 19. Pia tuna rangi ile ile inayoonekana juu, maeneo ya chini katika Mlima Karmeli.

Pia tuna Archefela ya Galilaya. Hatutajali kuhusu jambo la Trans-Jordan hivi sasa. Tunaendelea kuhama kutoka magharibi hadi mashariki, uwanda wa pwani, Archefela.

Na sasa tuko hapa katika nchi ya vilima. Tumetaja hilo vya kutosha. Tumezungumzia kuhusu kivuli cha mvua.

Hapa kuna Bonde la Ufa. Ili kupata ufahamu hapa kuhusu mwinuko, inaweza kutusaidia kuthamini ufa huu. Unakumbuka jinsi ya kuupata Yerusalemu? Nenda kwenye ncha ya Kaskazini ya Bahari ya Chumvi na uende magharibi yapata maili 12. Huo hapo Yerusalemu. Angalia uko ukingoni kabisa.

Lakini mwinuko huko uko takriban futi 2,500 juu ya usawa wa bahari. Karibu futi 2,500 juu ya usawa wa bahari. Hapa, unapofika mwisho wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi, tunazungumzia takriban futi 1,300 chini ya usawa wa bahari.

Nitarudi kwenye takwimu hizo tutakaposhughulikia baadhi ya matukio yanayotokea kuhusiana na ushindi huo. Lakini kwa sasa, fikiria tu, hiyo ni kushuka sana kwa mwinuko. Kwa ajili ya kuvutia tu, katika ncha ya kaskazini ya Bahari ya Chumvi, sio tu kwamba una mwinuko huo hapo, tuseme kuzunguka eneo la Yeriko, ukiwa kama futi 1,300 chini ya usawa wa bahari, lakini pia maji ya Bahari ya Chumvi, kiwango cha maji cha Bahari ya Chumvi, kina cha maji, nikifanya vizuri au la, kama futi 1,200 hadi 1,300 za kina cha maji katika ncha ya kaskazini ya Bahari ya Chumvi.

Na kisha, kwa kuwa bado tunafikiria kuhusu asili ya kuvutia ya bonde hili la ufa, wametuma viini vya kuchimba visima kwenye mashapo yaliyo chini ya maji hapa, na wamegundua, uko tayari kwa hili, zaidi ya futi 20,000 za mashapo kabla hayajafika kwenye msingi wa mwamba. Kwa hivyo tunazungumzia kuhusu ufa mkubwa, mkubwa katika uso wa dunia na mamilioni ya miaka ambayo huo umekuwa ukijaa na kujaa na kujaa huku mmomonyoko ukitokea. Pia tunaona Transjordan hapa, na kisha kutoka kwenye ramani kuelekea kusini, karibu hapa ndani, kutakuwa na eneo letu linaloitwa Negev, ambalo tutakuwa tunalisoma kwa undani zaidi.

Hata hivyo, kwa madhumuni yetu, haya ndiyo maeneo ambayo tunahitaji kuyashughulikia kwa sababu ni muhimu. Hapa kuna sehemu ndogo ambayo inaweza kutusaidia kufikiria kuhusu mwinuko wa jamaa. Rahisi, ikiwa imeunganishwa, lakini ni rahisi.

Hapa kuna uwanda wetu wa pwani, karibu na usawa wa bahari. Angalia Shefela, ingawa wakati mmoja ilikuwa juu zaidi kabla ya miamba ya milima na mmomonyoko, basi sasa, tena, iko chini sana tofauti na safu yetu ya milima ya kati. Hapa ndipo mahali petu pangukuwa Yerusalemu.

Hapa kuna kivuli chetu cha mvua jangwani, na kisha Bonde la Ufa chini sana ya usawa wa bahari, Transjordan tena, na kisha jangwa la mashariki. Kwa hivyo kuna kipande kidogo cha kutusaidia kuona jinsi hiyo inaweza kuwa. Hapa kuna toleo lake la kisasa zaidi, na sitatumia muda mwingi na hili, ili tu kutusaidia kuona hilo, tena, uwanda wa pwani, vilima vya aina ya chini.

Kwa njia, kuna eneo la chini hapa kwa sababu tukifikiria kuhusu amana zetu za awali, tulikuwa na chokaa ngumu, chaki, chokaa laini. Chaki ni laini kuliko chokaa laini, kwa hivyo itaharibika hata zaidi kuliko sehemu hii ya Shefala. Usijali sana kuhusu hilo.

Tunaendelea vizuri kama tulivyo. Mvua inaponyesha, ni wazi kutakuwa na mahali ambapo maji yatatiririka mashariki au yatatiririka magharibi, na hivyo hilo litaathiri mambo yanayotokea hapa nje kwa sababu inaweza kuwa mvua kubwa sana katika eneo hili. Mvua hainyeshi hapa hata kidogo, lakini njia kuu za maji zikishuka kupitia jangwa la Yudea hadi Bahari ya Chumvi.

Kwa kweli, mwaka wa 2012, kulikuwa na baadhi ya watu waliopoteza maisha yao. Walikuwa Wadi Qumran, na moja ya maji haya yanabubujika kutoka kwa dhoruba ya mvua juu ya nchi ya vilima iliwafukuza, kwa kusikitisha. Mambo machache kuhusu aina za udongo na kisha vielelezo kadhaa kwa kutumia picha za maeneo mbalimbali.

Tayari nimetaja hili. Siwezi kusema vya kutosha. Hii ni Dunia Nyekundu, na ni udongo unaotokana na chokaa chetu kigumu.

Kwa hivyo fikiria ramani hiyo ambayo umekuwa ukiiangalia tu. Ramani nyingi katika maeneo ambayo tuna maeneo yetu ya kikabila yalikuwa ya kijani kibichi, na kwa hivyo tunapokuwa na udongo unaoyumba kutoka kwa chokaa hicho kigumu, una udongo mzuri. Tayari tumetaja alluvial, na nimekupa majina ambayo huhitaji kuwa na wasiwasi nayo.

Terra Rosa, unahitaji kufanya hivyo. Redzina, Msitu wa Kahawia, na Mchanga Mwekundu wa Kahawia hazijali sana kuhusu hizo, lakini wakati wowote unapona maji yakizunguka udongo, utapata mchanganyiko. Lurse, ambayo tayari tumetaja, hupeperushwa na upepo.

Mambo mengine ya kufikiria katika eneo hili, pamoja na aina za udongo, yatakuwa vyanzo vya maji. Chemchemi, tena, juu kabisa, kwa sababu ndivyo sehemu kubwa ya eneo hili ilivyo. Una chokaa ngumu, na unapokuwa na chokaa ngumu, una maji katika miundo hiyo ya karstic chini, ambayo hufanya chemchemi nzuri.

Mahali ambapo hakuna chemchemi, watu walichimba visima. Unaweza kukumbuka katika eneo linaloitwa Negevu, ambalo tutajifunza mengi katika hotuba yetu ya pili kuanzia sasa, Ibrahimu, alipokuwa akiishi Negevu, alichimba kisima. Isaka alichimba kisima.

Walikuwa na ugomvi na Wafilisti kuhusu haki za maji. Nani angeweza kushikilia visima, sivyo? Kwa hivyo haki za maji ni tatizo kubwa huko chini. Mtiririko wa maji kutoka vyanzo vya maji.

Hilo linaweza kusikika kama ujinga kwako, lakini unapoishi katika eneo kama Negev, kuna watu wanaoishi huko ambao hujifunza jinsi ya kunasa maji yanayotiririka. Tutazungumzia kuhusu Wanabatea, ambao walikuwa mafundi wa kuunda vitu ili kuzuia maji yanayotiririka na hivyo kufanya kilimo. Jambo linalofuata hapa, wadi na nahal si vyanzo vya maji, lakini ni muhimu kwetu kwa sababu, kama ninavyoonyesha, ni vijito vya mito ambavyo kwa kawaida huwa vikavu.

Riverbed ni bora zaidi hapo. Nahal ni neno la Kiebrania, wadi ni neno la Kiarabu. Wanapewa majina kulingana na, cha kufurahisha zaidi, kama ilikuwa Jordan hasa ikidhibiti maeneo fulani, hasa baada ya 1948, au Israeli.

Kwa hivyo yajue majina hayo mawili, kwa sababu tunapoanza kuangalia ramani maalum, nitatumia zote mbili kulingana na mahali ambapo kijito hiki kikavu kinapatikana. Kwa hivyo wadi itakuwa katika eneo ambalo Kiarabu ilikuwa lugha kuu ya mazungumzo kuhusu jiografia. Nahal, ambapo Kiebrania kilikuwa.

Mifereji ya maji, tumeona mfano wa kile Herode Mkuu alifanya ili kuleta maji mahali hapo paitwapo Kaisaria. Ni njia ya kubeba maji, mifereji ya maji. Na kisha mara tu walipojifunza jinsi ya kutengeneza plasta, walijifunza kwamba wangeweza kuchimba vyombo hivi vikubwa vya chini ya ardhi, kuvipaka plasta, na kisha wakati wa msimu wa mvua, kuvijaza, na hivyo vingedumu kwa sababu vilikuwa vimefunikwa, havingeyeyuka sana, ambavyo vingedumu wakati wa kiangazi.

Kwa hivyo, mabirika ni muhimu sana katika maeneo ambayo hayana chemchem au visima. Jambo la kisasa zaidi, wakati Yerusalemu mnamo 1948-49 ilipozingirwa, majengo mengi ya kibinafsi huko Yerusalemu ambayo yalikuwa yamejengwa labda ndani ya karne moja iliyopita yalikuwa na mabirika chini ya nyumba hizo, na yalijaza mabirika hayo kila mwaka. Yangepata moja kutoka kwenye paa zao na yangejaza mabirika baada ya kuyasafisha mara tu mvua itakapoanza kunyesha.

Wakati wa kuzingirwa huko Yerusalemu, wakati maji yalipokataliwa kwa watu wanaoishi huko, waliishi kwenye birika lao la maji kwa muda mrefu. Kwa muhtasari tu, kabla hatujaangalia picha, chemchemi katika nchi yenye vilima zilikuwa vyanzo vya maji. Zilikuwa na udongo mzuri.

Ninasisitiza hili kwa sababu siwezi kukuambia ni kiasi gani ardhi hii ilikuwa mahali pazuri pa kuwa. Utunzaji wa matuta ya asili ulimaanisha wangeweza kufanya kilimo huko, bila shaka. Hawakutengeneza matrekta ya John Deere, lakini wangeweza kufanya kilimo kizuri, hasa kupanda mizabibu na mizeituni.

Kwa mabonde yenye umbo la V yenye mwinuko, kama utakavyoona kwenye picha hivi karibuni, ni rahisi kujitetea. Ni vigumu kuyaleta majeshi juu, chini, juu, chini, juu, chini kwa mabonde haya yenye umbo la V. Kwa sababu hiyo ilikuwa kweli, ikiwa ungesafiri kaskazini-kusini au mashariki-magharibi, ilibidi utafute ukingo unaoendelea.

Sasa katika eneo la kaskazini-kusini, ndani yake hilo lingemaanisha, kama tulivyokuwa tukiangalia ramani yetu ya topografia, ungetembea au kuendesha gari au chochote kile kando ya ukingo huo wa kaskazini-kusini. Lakini kufika mashariki-magharibi ilikuwa ngumu kidogo. Ilibidi utafute ukingo wa mashariki-magharibi uliokuwa ukiingia kati ya Wadis au Nahals, ambao ulikuwa ukitoka moja kwa moja kutoka eneo la mlima wa ukingo wa kati hadi mashariki hadi Bonde la Yordani au magharibi hadi pwani.

Huenda kilima kikaanzia, lakini huenda kisiendeleo. Kwa hivyo hilo pia lilifanywa kwa uangalifu sana. Hebu tufanye ukumbusho kidogo hapa na kisha picha.

Misimu miwili, miezi ya mpito, hasa miezi ya mpito katika msimu wa masika, hapo ndipo khamseen yetu, upepo huo mkavu, mkali, na wa joto kutoka jangwani, ungetokea. Tofauti za hali ya hewa, mvua zaidi kaskazini, mvua zaidi katika maeneo ya juu, na kisha pia tumeona ushahidi katika miktadha mbalimbali ya kivuli cha mvua. Baadhi tu ya vielelezo huteleza tunapochora baadhi ya mambo haya kwa njia ya kuona.

Huu ni mji wa Ashkeloni; ningesema kwamba mji wa Ashkeloni ni mji mkuu wa Wafilisti, lakini umekuwa na mwendeleo zaidi ya hapo, mkubwa katika kipindi cha Vita vya Msalaba, na pia mji wa kisasa pia. Angalia kwamba tunapoendelea ndani, fikiria sehemu hiyo ya mkato ambayo nilikufanyia. Hapa kuna Shefela. Kwa maneno mengine, nyanda za chini.

Tumehama kutoka eneo tambarare la pwani hadi kwenye vilima hivi vya chini vilivyopinda hapa. Ukiangalia mbali sana nyuma, haionekani kuwa juu sana kwa sasa kwa sababu iko kwenye upeo wa macho mbali, lakini hiyo ndiyo safu yetu ya milima iliyopandwa kaskazini-kusini hapo hapo. Hiyo itakuwa nchi ya vilima, lakini hapa, unajua nini, ni rahisi kufikika.

Bonde hili ni kitu ambacho unaweza kukipitia huku na huko kidogo. Inageuka kuwa wakati Daudi alipokuwa akipigana na Goliathi, ilitokea katika Bonde hili la Ela. Wafilisti walikuwa wakitoka mahali niliposimama sasa hivi.

Waisraeli wako juu huko. Bethlehemu iko juu huko. Baba yake Daudi, Yese, yuko juu huko.

Wana makundi yao yote huko juu. Daudi amekuwa akiwachunga. Ndugu zake Daudi wako hapa nje wakipigana hapa karibu na mwisho wa Bonde la Ela.

Unaweza kuona ni kwa nini watu wanaoishi katika eneo hili la milimani wangukuwa na wasiwasi kidogo kuhusu jeshi la Wafilisti kuvamia hivyo, na inasema Wafilisti wako kambini kati ya Soco na Azeka, ambapo ndipo tunaposimama. Hapa kuna nchi ya milimani yenyewe, na unachohitaji kufanya ni kuangalia hilo kwa haraka, na unaona kwamba haipitiki kwa urahisi na majeshi makubwa au mtu mwingine yeyote. Bonde la Sorok, tutakaloshughulikia zaidi baadaye, kwa kweli ni ulinzi wa asili kwa jiji la Yerusalemu.

Mfumo wa Bonde la Sorek, si bonde moja tu, ni aina zote za minyiri midogo inayotoka. Iko magharibi mwa Yerusalemu, na kwa hivyo, kuna mpango wa mfumo wa ulinzi wa asili. Vile vile, mashariki mwa Yerusalemu, una nchi ya vilima ya mashariki, kwa hivyo slaidi nyingine ilikuwa magharibi mwa eneo letu la vilima. Hii

iko mashariki, na tena, ni vigumu zaidi kupita isipokuwa uko juu ya njia ya vilima yenyewe.

Na kisha hapa tuna Bonde la Yordani. Ukiangalia kwa makini, unafikiri, sasa subiri kidogo, hiyo ni kijani kibichi, na uko sahihi, ni kweli. Hii ni picha isiyo ya kawaida sana kwa sababu, ukikumbuka kwa usahihi, hii ni eneo ambalo hupata mvua ya inchi nne kwa mwaka, lakini imenyeshwa tu, na kwa hivyo, tuna mimea mingi katika eneo hilo.

Kwa njia, tunatengeneza kanda hii maalum mwezi Machi 2020. Kumekuwa na mvua nyingi nchini Israeli mwaka huu. Watu ninaowajua waliopo wanasema wanaenda nje katika eneo la nyika, eneo la kivuli cha mvua, wanaona maua huko nje kwa njia ambazo hawajawahi kuziona hapo awali.

Mnamo 1992, theluji ilipoanguka Yerusalemu inchi 16 mwezi Machi, hilo ni jambo la kawaida hadi Mei, watu waliona maua katika eneo hilo ambalo baadhi ya wenyeji walisema hawajaona kwa miaka 50. Kwa hivyo unaweza kuona, mvua inaleta tofauti kubwa, hata katika Bonde la Yordani. Naam, tutaacha na hilo kwa sasa, kidogo tu cha taarifa kwamba sasa tumefanya mambo yetu ya utangulizi, tumefanya vyanzo vya jiografia, tumezingatia akiolojia, tuna ufahamu wa jiolojia na topografia inayounda ardhi nzima.

Kwa hivyo kuanzia hapa na kuendelea, tunafanya tafiti za kikanda, tukizingatia ardhi na maandishi kwani yanaathiriwa kwa njia iliyolenga zaidi. Inatosha kwa sasa.

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Hii ni kipindi cha 3, Jiografia ya Mashariki ya Kati.